

Козак Вадим Анатолійович,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права № 1,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

МІЙ НАУКОВИЙ КЕРІВНИК – ПРОФЕСОР В. Я. ТАЦІЙ

У житті кожної людини неабияку роль відіграє правильний вибір тієї чи іншої професії. Надзвичайно важливим є рід діяльності, котрій людина присвячує все своє свідоме життя. Саме на цьому тернистому шляху їй у багатьох ситуаціях доводиться нелегко. А тому в таких випадках особливого значення набуває те оточення, ті люди (наставники, вчителі, інколи просто друзі), добрі слова та мудрі поради яких дозволяють тобі прийняти правильне рішення за відповідних життєвих обставин й продовжувати рух уперед.

Саме такою Людиною з великої літери, добрі слова та мудрі поради якої неодноразово ставали в нагоді у моєму власному житті, є відомий як в Україні, так і далеко за її межами вчений-правознавець, державний діяч, один із фундаторів української правової школи, доктор юридичних наук, професор, Герой України Василь Якович Тацій.

Я чудово пам'ятаю свою першу зустріч із Василем Яковичем. Відбулася вона 1 вересня 1994 року, коли ми, першокурсники, були запрошені до актовій зали нашої alma mater для посвяти у студенти. На той час про В. Я. Тація я знав небагато: лише те, що він є ректором, моїм земляком (родом із Полтавщини) та викладає кримінальне право студентам нашого факультету. Його виступ на тій далекій зустрічі справив на всіх нас величезне враження. Насамперед звертала на себе увагу неперевершена майстерність ораторського мистецтва Василя Яковича. Його характерний тембр голосу, необхідні інтонації під час виступу, чітка логічна його побудова, чудові приклади із повсякденного життя, зрозуміла мова – все це затамувало подих присутніх. У цей час особисто у мене промайнула

думка: «Саме так повинен володіти мовою та бути максимально переконливим у своїх твердженнях справжній юрист». І вже потім, під час вивчення студентом навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво», я (і не лише я, а й багато інших моїх однокурсників) були твердо переконані, що найкращим практичним втіленням постулатів цієї науки є безумовно виступи нашого рідного ректора.

Але справа була не лише у формі виступу. Надзвичайно важливе значення мали і ті слова, котрі тоді, далекого 1 вересня 1994 р., Василь Якович тепло адресував нам, майбутнім юристам. «Добре запам'ятайте, – казав В. Я. Тацій, – якщо свою справу погано робить лікар, інженер чи представник іншої професії, кажуть – то «поганий Іванов» чи «поганий Петров». Якщо свою справу погано робить слідчий, прокурор, суддя, то кажуть «погана держава». Підрив авторитету професії юриста неминуче тягне за собою підрив авторитету самої держави».

І ще одні слова назавжди запам'яталися мені під час тієї зустрічі. Василь Якович, звертаючись до нас, юнаків і дівчат, сказав: «На першому та другому курсах ви повинні навчатися, знайомитися та насолоджуватися веселим студентським життям. На третьому курсі хлопці та дівчата повинні закохуватися. На четвертому курсі повинні створюватися міцні сім'ї. А на п'ятому курсі вже повинні народжуватися діти». Багато із моїх однокурсників пішли саме цим правильним, неодноразово перевіреним шляхом.

У той час я не думав, що моє життя якимось чином буде пов'язане з наукою кримінального права. Однак на другому курсі викладати цю дисципліну до нас прийшла професор Людмила Миколаївна Кривоченко. Її чудові лекції привернули мою увагу до кримінального права. Згодом я став членом студентського наукового гуртка з кримінального права, почав робити перші спроби у написанні тез та статей. Людмила Миколаївна підтримала мене в цьому й згодом порадила вступити після закінчення навчання до аспірантури. Постало питання про наукового керівника. Чомусь у моїй свідомості безальтернативно науковим керівником була саме професор Кривоченко. Але одного разу під час зустрічі Людмила Миколаївна сказала мені: «Вадиме, я рекомендувала Вас Тацію Василю Яковичу як аспіранта». Мене? Самому Василю Яковичу ?!! Пам'ятаю, що в той час я, напевно, був найщасливішою людиною у світі. Це з одного боку. А з іншого – страшно боявся підвести Людмилу Миколаївну, оскільки в майбутньому очікувалося спілкування з багатьох питань науки кримінального права з одним із найвідоміших і найавторитетніших науковців-криміналістів – Тацієм Василем Яковичем. Чи вистачить для цього у мене відповідних знань? Чи зможу я досягти відповідного науко-

вого рівня? Багато подібних питань тоді турбувало мене. Але у той день Людмила Миколаївна ще сказала, що найближчим часом хоче особисто познайомити мене з Василем Яковичем.

В очікуванні зустрічі з ректором я впродовж двох тижнів ходив на заняття у костюмі, білій сорочці та краватці. Однак зустріч так і не відбулася. А потім вирішив «розслабитися» – перейшов знову на джинси й модну на той час «водолазку». Одного дня раптом на кафедрі кримінального права під час перерви між заняттями мене викликала до себе Людмила Миколаївна. Побачивши мене в джинсах і червоній «водолазці», професор Кривоченко вигукнула: «Вадиме! Нам зараз терміново потрібно йти до Василя Яковича, поки у нього є вільна хвилина. Що це на Вас за вбрання?!». Хвилина була критичною. Їхати додому перевдягатися, зрозуміло, часу не було. «Невже мій науковий шлях так безславно закінчиться й не почавшись?», – промайнуло в голові. Але вихід із ситуації, що склалася, тут же було знайдено. У цю хвилину на кафедрі зайшов один із молодих асистентів (учнів Людмили Миколаївни), одягнутий у новий костюм за останнім, так би мовити, «словом моди». Людмила Миколаївна була категоричною у своїх діях. «Руслане! – звернулася вона до свого учня. – Роздягайтеся!!!». Молодий асистент без жодного опору та зайвих слів зняв новенький піджак й протягнув його мені. Піджак був чудовий за якістю, але не мого розміру, ще й досить короткий. З огляду на цю обставину було вирішено залишити мене в джинсах, але у малому й короткому піджаку. У такому вигляді й відбулася моя перша зустріч із майбутнім науковим керівником.

Добре пам'ятаю її. Перші хвилини дуже хвилювався. Напевно, Василь Якович також помітив це і вирішив дещо «розрядити» обстановку. Він запитав мене, звідки я, хто мої батьки, чим займався до вступу на навчання. Ці питання дещо заспокоїли мене. Вони дозволили мені побачити перед собою не авторитетного та суворого адміністратора, а чуйну, спокійну, урівноважену, мудру людину. Людину, з якою хочеться спілкуватися, яка чудово розуміє тебе, твої проблеми, прагнення та бажання. У той день мова йшла також про мої наукові уподобання. Відчувалося, що Василь Якович жодним чином не хоче нав'язувати своє бачення тієї чи іншої наукової проблеми. Водночас приємно було чути від нього низку мудрих порад.

Як писати дисертацію? Переконали, що з цим питанням стикається кожен молодий науковець. Пам'ятаю настанови свого Вчителя. Василь Якович порівнював написання дисертації зі спорудженням будинку. Весь процес повинен відбуватися поступово. Блоки (окремі питання) дисертації він порівнював із блоками (цеглинами), які використовують

будівельники при будівництві. Деякі блоки з часом можливо необхідно буде поміняти місцями, від деяких – відмовитися. Поступове й послідовне складання блоків, міцне «зв'язування» їх між собою – у цьому й полягає сам процес написання дисертації.

Величезну роль Василь Якович приділяв належному вивченню мною праць відомих криміналістів-науковців минулого. «Це фундамент Вашої наукової роботи на все життя», – казав він мені неодноразово. Усі теми з кримінального права, котрі повинні були вивчити аспіранти кафедри кримінального права з використанням відповідних монографічних праць, були мною складені науковому керівникові в повному обсязі. І це незважаючи на постійну завантаженість Василя Яковича як ректора вищого навчального закладу! Чудово пам'ятаю сам процес складання цих тем. Уранці заходжу до приймальні. Досить часто у ній уже знаходились особи, обличчя котрих були добре відомі у всій Україні завдяки телебаченню. Незважаючи на поважний статус цих гостей, Василь Якович завжди знаходив час для спілкування зі мною як зі своїм аспірантом. При цьому принцип черговості ніколи не порушувався. Якщо я був першим у черзі, то першим і заходив до кабінету Василя Яковича, незважаючи на «зірковий» статус інших відвідувачів.

Під час цих зустрічей (які називалися у нас на кафедрі «відпрацювання тем науковому керівникові») Василь Якович завжди цікавився моєю точкою зору з того чи іншого дискусійного питання науки кримінального права, до кінця вислуховував аргументацію, радив для більш детального вивчення певної наукової проблеми відповідні джерела. Неодноразово розповідав мені різні повчальні історії з життя відомих учених, яких знав особисто.

Хочу окремо зупинитися на стилі деяких наукових праць самого Василя Яковича. Своє знайомство з наукою кримінального права я розпочав із добре відомої роботи свого Вчителя «Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві». Перше, що мене вразило, це той стиль, та мова, якою викладене це дослідження однієї із найважливіших, найсуперечливіших і найскладніших проблем кримінального права. Сама робота, незважаючи на те, що читав я її ще у студентські роки, сприймалася з першого разу, легко, без зайвого перечитування одних і тих же речень декілька разів. Безумовно, цей результат було досягнуто завдяки чітко послідовному, обґрунтованому, конкретному (без зайвих слів, які лише захаращують у багатьох випадках науковий текст) викладенню автором відповідного матеріалу. Як не порівняти тут деякі «сучасні наукові дослідження», автори яких зловживають словами іншомовного походження, будують занадто довгі й складні речення, лише плутають читача, у

результаті чого взагалі важко зрозуміти думку такого автора. У сенсі зрозумілості, доступності, наукової обґрунтованості, логічної послідовності праці Василя Яковича, на моє глибоке переконання, були й залишатимуться ще довго взірцем наукового твору не лише в галузі кримінального права, а й в інших юридичних науках.

Василь Якович Тацій є, безумовно, багатогранною особистістю, талановитим менеджером державного рівня. Мені пощастило працювати в його команді і як декан факультету, де я також неодноразово користувався його мудрими порадами. Але це вже дещо інша історія.

Сьогодні я хочу поздоровити з ювілеєм Людину, яка відіграла й продовжує відігравати у моєму житті надзвичайно важливу роль, свого Учителя, наукового керівника Тація Василя Яковича. Бажаю Вам, дорогий Василю Яковичу, насамперед міцного здоров'я, сімейного затишку, благополуччя, довгих років життя і нових здобутків на благо України!